

Dnr 2021/ÅON 0083

Äldre- och omsorgsnämnden

Valfrihetssystem inom daglig verksamhet enligt LSS

Äldre- och omsorgsförvaltningens förslag till beslut till äldre- och omsorgsnämnden

1. Förvaltningschefen får i uppdrag att förändra förfrågningsunderlaget för LOV så att möjligheter till större samlokaliserade och varierande verksamheter kan starta inom Tyresö kommun.
2. Förvaltningschefen får delegation att anta förfrågningsunderlag och teckna avtal med utförare.
3. Förvaltningschefen får delegation att utforma ersättningssystem och övergångsregler.
4. Den kommunala utföraren får i uppdrag att utöka sin verksamhet för personer vars behov inte kan tillgodoses inom LOV. Särskilt ersättningssystem fastställs av förvaltningschefen.
5. Förvaltningschefen får i uppdrag att i samråd med lokalstrategen införskaffa lokaler för att främja möjligheterna för att fler verksamheter kan starta inom kommunen.

John Henriksson
Förvaltningschef

Sammanfattning

På uppdrag av förvaltningschefen har olika alternativ övervägts för att öka möjligheterna för att fler och varierande dagliga verksamheter enligt LSS kan etableras i Tyresö och att kostnaderna för turbundna resor till daglig verksamhet begränsas.

Förvaltningen föreslår att valfrihetssystemet enligt LOV till viss del förändras i detta syfte och att den kommunala utföraren får ett utökat uppdrag för personer med stora och omfattande hjälpbehov.

Förvaltningen föreslås att i samråd med lokalstrategen införskaffa lokaler inom kommunen.

Beskrivning av ärendet

Bakgrund

På uppdrag av förvaltningschefen har olika alternativ övervägts för att begränsa kostnaderna för turbundna resor till daglig verksamhet enligt LSS, skapa större stabilitet och underlätta kontroll och minska administration. Enligt Kolada/KPB/nettokostnadsavvikelser avviker Tyresö kommun med högre kostnader för turbundna resor i förhållande till andra jämförbara kommuner. Ambitionen är att fler och varierande verksamheter både i kommunal- och privat regi ska etableras inom Tyresö kommun så att behovet av daglig verksamhet i första hand kan tillgodoses inom kommunen. Alternativet att upphandla valfrihetssystem för daglig verksamhet enligt LOU istället för LOV eller återta verksamheten i kommunal regi har övervägts.

Ett valfrihetssystem enligt lagen (2008:962) om valfrihetssystem, LOV, infördes för daglig verksamhet enligt LSS under 2013.¹ Innan dess bedrevs dagliga verksamheter i kommunens egen regi, TYDA. Därutöver köpte kommunen platser i daglig verksamhet av externa utförare i kommunal eller privat regi. Under 2011 köptes en knapp tredjedel av alla platser i daglig verksamhet av externt.

Valfrihetssystemet infördes för att öka valfriheten för brukaren, för att konkurrens inom området skulle bidra till utvecklingen av metoder och förhållningssätt, för ökad kostnadskontroll och för att kunna tillgodose framtida behov av daglig verksamhet enligt LSS. Vidare bedömde förvaltningen att det var av intresse att få in många olika verksamheter för varierande behov och önskemål inom målgruppen.

Daglig verksamhet enligt LSS

Det övergripande syftet med daglig verksamhet enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) är att ge personer som har en utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd (personkrets 1), eller förvärvad hjärnskada i vuxen ålder (personkrets 2), som är i yrkesverksam ålder

¹ Enligt socialnämndens beslut 2012-06-20 § 1065

och inte förvärvsarbetar eller studerar, en meningsfull sysselsättning under dagtid.

Vid val av verksamheter ska de individuella behoven beaktas och en stor variation av verksamheter innefattas i begreppet daglig verksamhet. Verksamheten kan utföras i form av produktionsliknande uppgifter såväl som dagcenterverksamheter. Även aktiviteter med habiliterande inriktning (för att bibehålla funktionsförmågan) och/eller arbetsinriktad verksamhet som syftar till ett framtida deltagande i förvärvsarbete på den reguljära arbetsmarknaden. Enligt förarbetena till LSS bör det övergripande målet vara att, på kort eller lång sikt, utveckla den enskildes möjligheter till praktik och arbete. Det bör understrykas att daglig verksamhet inte är en anställningsform.

Individuella beslut om daglig verksamhet enligt LSS 9 § 10 fattas av LSS-enheten inom äldre- och omsorgsförvaltningen.

För närvarande har 180 personer daglig verksamhet enligt LSS.

Turbundna resor till daglig verksamhet

Beslut om turbundna resor fattas av biståndshandläggare med stöd av 4 kap 1 § SoL (socialtjänstlagen).

Turbunden resa är kopplat till ett biståndsbeslut om daglig verksamhet samt under loven. Turbunden resa kan beviljas under förutsättning att behovet inte kan tillgodoses på annat sätt, till exempel genom allmänna kommunikationer, privat resa eller promenad. Syftet och förutsättningen för insatsen är att möjliggöra för den enskilde att delta i biståndsbedömda insatser utanför hemmet.

Med turbunden resa avses resa enligt i förväg uppgjord slinga mellan bostaden i Tyresö och aktuell insats. Utgångspunkten är att turbundna resor i så stor utsträckning som möjligt ska genomföras samordnat (samåkning).

Ensamåkning beviljas enbart om särskilda skäl finns för att den enskilde inte kan resa tillsammans med andra.

Av de 180 som har daglig verksamhet år 2020 har 78 personer beviljats resa till verksamheten. 33 personer är beviljade resa till daglig verksamhet utanför kommunen och 45 personer reser inom kommunen.

Samåkning sker till 80 procent inom kommunen, främst till den kommunala utföraren. Ett 20-tal personer är beviljade ensamåkning. Det är mycket svårt att genomföra samåkning till verksamheter utanför kommunen eftersom verksamheterna är lokaliserade inom olika områden och det är ett fåtal personer från Tyresö som deltar i samma verksamhet.

Möjlighet att ta ut avgift för turbunden resa

Kommunen har rätt att ta ut en avgift för resorna. I dagsläget är resorna kostnadsfria för den enskilde. Andra kommuner som infört avgift för turbundna resor har satt ett maxbelopp på med hänsyn till kostnaden för ett månadskort med reducerat pris på SL (620 kronor).

Tidigare översyn av kostnader för turbundna resor till och från daglig verksamhet

Under 2017 anlätades en extern konsult för att se över kostnaderna för turbundna resor.² Enligt dåvarande bedömning skulle kostnaderna kunna minskas genom att fler skulle samåka (1,9 miljoner kr/år) och/eller genom en geografisk begränsning(500 tkr/år) av dagliga verksamheter. En avgift för turbundna resor bedömdes ge en viss effekt (500 tkr/år), men bedömdes få stora konsekvenser för den enskilde.

Översynen rekommenderade en rutin för kvalitetssäkring av fakturorna för att säkerställa en korrekt ersättning.

Kostnader för turbundna resor till daglig verksamhet

De senaste åren har kostnaderna för resorna uppgått till 10-11 miljoner per år.

Under år 2020 har kostnaderna minskat. Bedömningen är att det huvudsakligen är en effekt av Coronasituationen men även en översyn av besluten har påverkat.

Den dagliga verksamhetens lokalisering

Inbjudan att bedriva daglig verksamhet enligt LSS gäller sedan år 2017. Verksamheten ska vara lokaliserad inom maximalt 20 km enkel resväg från Tyresö kommun.

Inom kommunen finns den kommunala utföraren samt två privata utförare. Den kommunala utföraren TYDA har sex verksamheter som finns på Industrivägen och två ytterligare mindre verksamheter i andra lokaler.

Därutöver finns utförare främst i Nacka, Haninge och olika stadsdelar inom Stockholms stad. Totalt finns avtal med 11 olika privata aktörer som bedriver sin verksamhet vid 26 olika enheter. Detta innebär också svårigheter med att organisera samåkning.

Daglig verksamhet kan beviljas på deltid, halvtid eller heltid vilket innebär att enskilda inom samma verksamhet börjar eller slutar på olika tider och samåkning därför inte kan organiseras.

² Diarienummer 2016/SN 0186

Vissa individuella avtal har tecknats på längre avstånd på grund av särskilda skäl och att behoven inte kan tillgodoses inom aktuella verksamheter. Bedömningen är att cirka 10-15 personer har mycket omfattande stöd- och hjälpbehov som inte kan tillgodoses inom ramen för LOV- avtalen.

Förvaltningens överväganden

Valfrihetssystemet har mycket påtagligt ökat valfriheten för den enskilde och det finns nu mer varierande verksamheter. Mycket få privata alternativ har dock etablerats inom kommunen och möjligheterna till samåkning är små, förutom till den kommunala utföraren. Förvaltningens bedömning är att det vore önskvärt om fler verksamheter kunde etableras i Tyresö, inte minst utifrån närhetsprincipen och samverkansförutsättningar med förvaltningen. Möjligheterna att ta sig till verksamheten på egen hand för den enskilde skulle öka, likaså möjligheter till samåkning och därmed större kostnadskontroll vad gäller turbundna resor.

Förvaltningen föreslår att förfrågningsunderlaget inom ramen för LOV-systemet förändras i syfte att stimulera att fler samlokaliserade och varierande verksamheter kan etableras inom kommunen.

Förvaltningens bedömning är att bristen på lokaler för nya verksamheter är det största hindret för etablering av fler privata utförare av daglig verksamhet samt för utökning av den kommunala regin.

Att som alternativ till LOV, upphandla verksamheten enligt LOU kommer inte att ge önskad effekt och dessutom minskar valfriheten enligt förvaltningens bedömning. Att återta verksamheten i kommunal regi förordas inte av förvaltningen då det framför allt skulle minska valfriheten för den enskilde.

Det är angeläget att den kommunala regin i första hand kan utöka sin verksamhet för personer med stora och omfattande hjälpbehov. Lokaler måste anskaffas och verksamheten bör hanteras utanför LOV-systemet.

Förslag till beslut bedöms att på sikt minska kostnaderna för turbundna resor.

Ärendet bedöms inte beröra barn varför någon prövning av barnets bästa inte har genomförts.